

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคพยาธิตัวกลมในลำไส้ (Soil-transmitted helminth, STH) นับเป็นปัญหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งการมีพยาธินอกจากจะทำให้เกิดอาการทางลำไส้อย่างมากมาย เช่น อุจจาระร่วง ปวดท้อง แล้วยังทำให้เกิดการอ่อนเพลีย มีผลต่อการทำงาน ความสามารถในการเรียน และการเจริญเติบโต โดยเฉพาะในเด็กวัยก่อนเรียนและเด็กวัยเรียน องค์การอนามัยโลกได้ประมาณการว่า ในปี 2552 ประชากรทั่วโลกติดพยาธิไส้เดือน (*Ascaris lumbricoides*) 1,000 ล้านคน พยาธิแส้ม้า (*Trichuris trichiura*) ประมาณ 795 ล้านคน และติดเชื้อพยาธิปากขอ (Hookworms) 740 ล้านคนจำนวนผู้ที่ติดพยาธิส่วนใหญ่อยู่ในเขตร้อนแถบแอฟริกา อเมริกาใต้ จีนและเอเชียตะวันออกเฉียง (World health organization [WHO], 2009)

สำหรับประเทศไทยพบว่าการติดเชื้อพยาธิตัวกลมในลำไส้มากที่สุดภาคใต้ พบอัตราความชุกของการติดเชื้อพยาธิตัวกลมในลำไส้ ร้อยละ 35.8 (Thitima Wongsaroj et al., 2008) และอัตราความชุกของการติดเชื้อพยาธิตัวกลมของเด็กนักเรียนในจังหวัดนครราชสีมา ปี 2547 มีอัตราความชุกร้อยละ 38.9 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2550) พบว่าอัตราความชุกของโรคพยาธิตัวกลมในเด็กนักเรียน โครงการพระราชดำริน 8 อำเภอ จำนวน 30 โรงเรียน รวมเป็นนักเรียนทั้งสิ้น 7,467 คน และตรวจพบพยาธิ 1,046 คน คิดเป็นร้อยละ 14.01 ซึ่งลดลงจากปี 2547 (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมา, 2551) สำหรับชนิดของพยาธิตัวกลมที่ตรวจพบมากที่สุดได้แก่ พยาธิไส้เดือน ร้อยละ 10.67 พยาธิแส้ม้า ร้อยละ 2.91 พยาธิปากขอ ร้อยละ 0.98 และพยาธิเข็มหมุด ร้อยละ 0.05 และอำเภอที่มีอัตราความชุกของโรคพยาธิตัวกลมมากที่สุด คือ อำเภอศรีสาคร ร้อยละ 15.7 อำเภอจะนะ ร้อยละ 13.8 และอำเภอเมือง ร้อยละ 12.2 สำหรับการติดเชื้อพยาธิตัวกลมในอำเภอศรีสาครพบว่า มีการติดเชื้อพยาธิไส้เดือนมากที่สุด ร้อยละ 12.54 รองลงมาคือ พยาธิแส้ม้า ร้อยละ 2.66 พยาธิเข็มหมุด ร้อยละ 0.24 และพยาธิปากขอ ร้อยละ 0.18 (สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนครราชสีมา, 2551)

จากสถานการณ์การติดเชื่อดังกล่าว องค์การอนามัยโลกและกระทรวงสาธารณสุขในประเทศไทยที่ประสบปัญหาทั่วโลก ได้มีนโยบายในการให้การรักษาแบบ Mass treatment เพื่อแก้ไขปัญหาโรคพยาธิตัวกลม ดังนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครราชสีมาจึงมีนโยบายให้ทุกอำเภอดำเนินการบำบัดด้วยการให้เด็กเรียนทุกคนกินยาถ่ายพยาธิ คือ ยาอัลเบนดาโซล (Albendazole

400 มิลลิกรัม โดยรับประทานเพียงครั้งเดียว) ปีละ 2 ครั้ง และตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิ ปีละ 1 ครั้ง ซึ่งได้มีการดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา โดยควบคู่ไปกับกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ การจัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องโรคหนอนพยาธิในหลักสูตรระดับประถมศึกษา การจัดนิทรรศการในโรงเรียน การรณรงค์ให้สูดศึกษาในชุมชนและโรงเรียน การประชาสัมพันธ์และผลิตสื่อที่เข้าถึงประชาชนและสอดคล้องกับท้องถิ่นแต่ยังพบอัตราการติดเชื้อยังคงอยู่ในระดับสูงกว่าเกณฑ์

การให้ยาฆ่าพยาธิมีความสำคัญ การให้ยาอัลเบนดาโซลด้วยการรับประทานยาเพียงครั้งเดียวจะมีฤทธิ์สามารถทำลายพยาธิตัวกลมได้หลายชนิดก็จริงแต่การฆ่าพยาธิไส้เดือนและพยาธิตัวกลมชนิดอื่น ๆ ไม่ได้ร้อยละ 100 ซึ่งจากการศึกษาของ Legesse, Erko, and Medhin (2002) การให้ Single dose ของอัลเบนดาโซล 400 มิลลิกรัม ในการรักษา การติดเชื้อพยาธิไส้เดือนและพยาธิแส้ม้า มีอัตราการหายขาดของพยาธิไส้เดือนร้อยละ 96 นอกจากนี้ Saathoff, Olsen, Kvalsvig, and Appleton (2004) ได้ศึกษาผลกระทบของการรักษาด้วยอัลเบนดาโซลและอัตราการติดเชื้อหลังการรักษาในเด็กนักเรียน South africa พบว่า การรักษาแบบ Single dose ของ อัลเบนดาโซล มีประสิทธิภาพมากในการทำลายพยาธิปากขอ พยาธิไส้เดือน ด้วยอัตราการหายขาดร้อยละ 78.8 และร้อยละ 96.4 แต่มีผลต่อพยาธิแส้ม้าต่ำโดยมีอัตราการหายขาดเพียงร้อยละ 13.9 Adugna, Kebede, Moges, and Tiruneh (2007) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของมิเบนดาโซลและอัลเบนดาโซลต่อการติดเชื้อพยาธิไส้เดือนและพยาธิปากขอ ในพื้นที่ที่ได้รับยาถ่ายพยาธิเป็นเวลานาน ในเอธิโอเปียพบว่า อัลเบนดาโซล มีอัตราการหายขาดของพยาธิไส้เดือนร้อยละ 83.9 และอัตราการหายขาดของพยาธิปากขอร้อยละ 84.2 ประสิทธิภาพและการให้ยาเป็นประจำโดยเฉพาะการให้ที่ไม่สามารถครอบคลุมอาจพัฒนาไปสู่การคือยาของพยาธิตัวกลมในลำไส้

จากการทบทวนผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าได้ว่านราธิวาสเป็นพื้นที่การระบาดของพยาธิตัวกลมในลำไส้และเป็นพื้นที่ที่ได้รับจากให้ Mass treatment ในการรักษาโรคหนอนพยาธิด้วยการให้ยาอัลเบนดาโซล (400 มิลลิกรัม รับประทานครั้งเดียว) แก่เด็กนักเรียน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเด็กนักเรียนได้รับยาชนิดนี้มาเป็นเวลานานเช่นเดียวกันกับประเทศที่ประสบปัญหาของการระบาดของพยาธิตัวกลมในลำไส้ประเทศอื่นๆ ดังนั้น การประเมินประสิทธิภาพของยาของยาอัลเบนดาโซลในการรักษาโรคพยาธิตัวกลมในลำไส้รวมถึงผลข้างเคียงในการกินยาของนักเรียนระดับประถมศึกษา จึงมีความสำคัญต่อการรักษาและปรับเปลี่ยนการให้ยาอัลเบนดาโซล ที่รับประทานครั้งเดียว นอกจากนี้ข้อมูลจากการวิจัยนำมาใช้ในการติดตามผลการรักษาได้อย่างถูกต้องซึ่งนำไปสู่ในการป้องกันการแพร่กระจายพยาธิตัวกลมในลำไส้ในเด็กนักเรียนชั้นประถมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความชุกเชื้อพยาธิตัวกลมในลำไส้ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาผลของยาอัลเบนดาโซลในการรักษาโรคพยาธิตัวกลมในลำไส้ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส
3. เพื่อศึกษาผลข้างเคียงจากการได้รับยาอัลเบนดาโซลในการรักษาโรคพยาธิตัวกลมในลำไส้ในนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

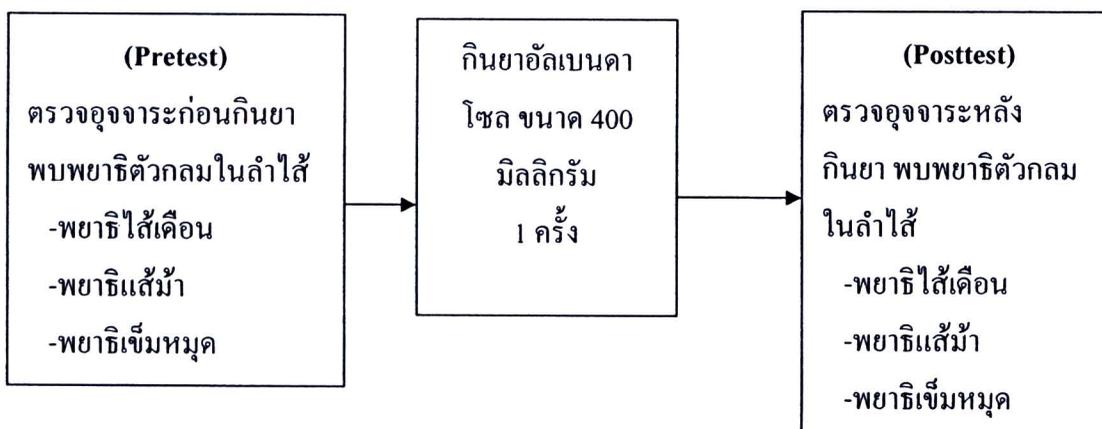
สมมติฐานการวิจัย

1. หลังจากกินยาอัลเบนดาโซล 400 มิลลิกรัม แล้ว 7 วัน นักเรียนที่ติดเชื้อพยาธิไส้เดือนจะมีอัตราการหายขาดมากกว่าร้อยละ 95
2. หลังจากกินยาอัลเบนดาโซล 400 มิลลิกรัม แล้ว 7 วัน นักเรียนที่ติดเชื้อพยาธิไส้เดือนมีอัตราการหายขาดมากกว่าร้อยละ 95
3. หลังจากกินยาอัลเบนดาโซล 400 มิลลิกรัม แล้ว 7 วัน นักเรียนที่ติดเชื้อพยาธิเข็มหมุดมีอัตราการหายขาดมากกว่าร้อยละ 95

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบคล้ายธรรมชาติ ในประชากรกลุ่มเดียว วัตถุประสงค์ก่อนหลัง (One-group: pretest posttest design) เพื่อศึกษาผลของยาอัลเบนดาโซลในการรักษาโรคพยาธิตัวกลมในลำไส้ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2552 ในโรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 รูปแบบการทดลองแบบ One-group: pretest posttest design

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. การคิดเชื้อพยาธิตัวกลมในลำไส้ หมายถึง การตรวจสอบอาการพบไข่พยาธิตัวกลมในลำไส้ ได้แก่ พยาธิไส้เดือน พยาธิแส้ม้า และพยาธิเข็มหมุด ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส
2. ผลของยาอัลเบนดาโซล หมายถึง ผลจากกลไกการออกฤทธิ์ของยาอัลเบนดาโซลในการรักษาการติดเชื้อพยาธิตัวกลมในลำไส้โดยการตรวจสอบอาการไม่พบไข่พยาธิไส้เดือน พยาธิแส้ม้า และพยาธิเข็มหมุด ในนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส
3. ผลข้างเคียงจากการได้รับยาอัลเบนดาโซล หมายถึง อาการที่เกิดขึ้นหลังจากการได้รับประทานยาอัลเบนดาโซล ได้แก่ อาการคลื่นไส้ อาเจียน ปวดศีรษะ และปวดท้อง ของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนตามโครงการพระราชดำริ อำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ผลการศึกษาวิจัยใช้เป็นแนวทางในการปรับการรักษาโรคพยาธิตัวกลมในลำไส้ในนักเรียนประถมศึกษาได้
2. ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขสามารถใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการตัดสินใจ และวางแผนแก้ปัญหาพยาธิตัวกลมในลำไส้ในพื้นที่จังหวัดนราธิวาสได้

3. จากการศึกษาวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานควบคุมโรคหนองพยาธิในระดับจังหวัด สามารถลดอัตราความชุกของโรคพยาธิตัวกลมในลำไส้ โดยการแก้ปัญหาตามทิศทางที่พบได้

4. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการวิจัยในเรื่องของอัตราการตายและอัตราการติดเชื้อซ้ำในพื้นที่ระบาดของพยาธิตัวกลมในลำไส้